

Absalon som Biskop i Roskilde.

Af Biskop *H. Fonnesbech-Wulff*.

Vi er i Dag samlede i Roskilde Domkirke i 800-Aaret efter Absalons Fødsel for at mindes Biskop Absalon, den største af de Mænd, der har siddet paa Roskilde Bispestol, en af de største, som vort Fædreland har fostret — mange vil sige den største.

En ualmindelig rig Personlighed var han i hvert Fald, vidtfavnende som faa: Statsmand, Hærfører, Søhelt, Bygmester, Historiker — og Biskop. Hans Bispegerning træder, naar han mindes, ofte i Baggrunden. Her vil vi begynde med at mindes ham som Biskop, først som Biskop her i Roskilde.

Vil man søge at forstaa og værdsætte en historisk Personlighed, maa man leve sig ind i den Tid, i hvilken denne Personlighed levede. Og denne Tid maa man atter søge at forstaa ud fra dens egne Forudsætninger, ikke ud fra vor Tids.

Kristendommen var ikke gammel i Danmark, da Absalon blev Biskop. Det var kun omkring Halvandet hundredaar, siden man med nogen Ret kunde tale om, at Danmark var kristnet. Ja, kan man tro Sorø Klosters Gavebog, som menes at være blevet til omkring 1215, er først Absalons Oldefader, Skjalm Hvides Fader *Tøke* blevet døbt, vel omkring Aar 1000. Saa har der jo nok været levet oprigtigt Kristenliv i Faderens og Farfaderens Hjem. I de Kirker, de byggede til Frelserens Ære, er det utvivlsomt sket, hvad vi før sang:

Did styred den gæveste Drot sin Gang,
der knæled den staalklædte Kæmpe
og lærte ved Messe og Ottesang
den stolteste Vrede at dæmpe.

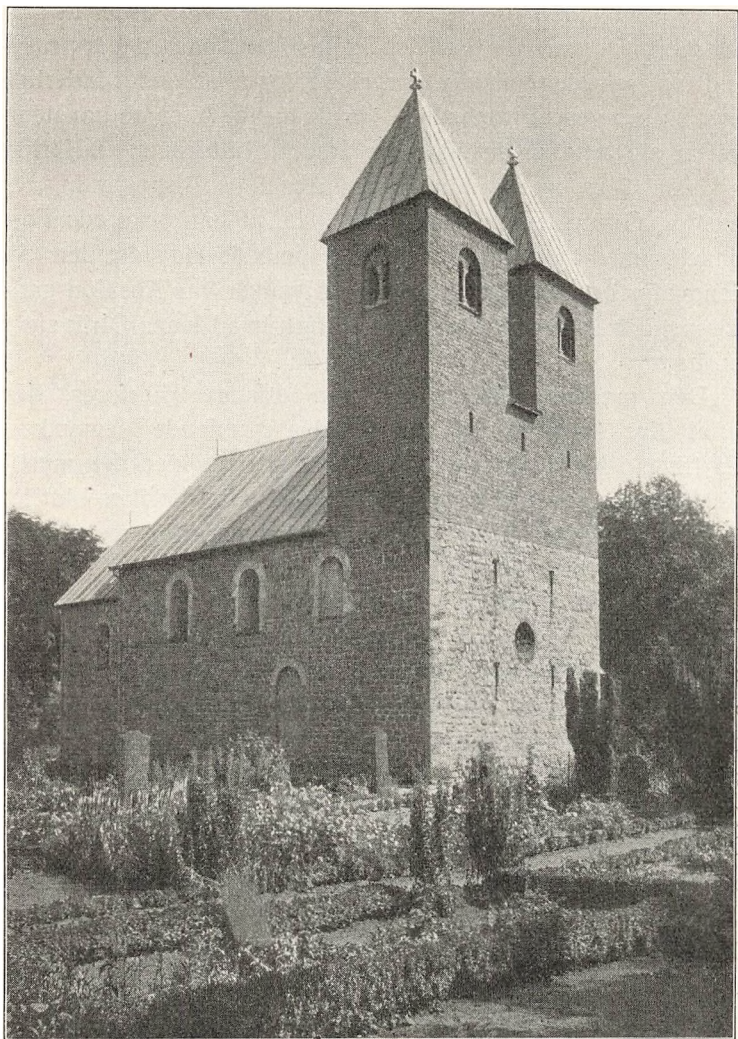
Der sukked vor Far med glødende Barm,
 naar Klokkerne rørte sin Stemme,
 der fældte vor Mor en Taare varm,
 som ej hendes Sønner skal glemme.

Der hented de Bod for de tungeste Savn
 og Styrke til Vandringens Møje,
 der fanged de Freden i Jesu Navn,
 da mødig de lukked sit Øje;

men den Kristendom, der levedes, bar selvfølgelig, hvor ægte den end kunde være, Præg af Tidens Forhold og Tanker. Saaledes var det, saaledes er det, og saaledes vil det vedblive at være.

Og saa var Nordens Vikingetid jo nys forbi. Hvor meget end Kirken søgte at mildne de haarde Sæder, vedblev der længe at være mange, der ikke følte noget Modsætningsforhold mellem deres Kristendom og deres Vikingefærd. Det maa vi erindre, naar vi tænker paa Absalon, Vikingebispen, som Sakse selv kalder ham, der som Biskop i Roskilde i mange Aar ledede Plyndringstogter i Vendernes Land for med de Sjællændere, hvem han havde rystet ud af Ligegyldigheden, Mismodet, Haabløsheden at skaffe sin Ø og sit Land Fred til at leve et roligt og arbejdsomt Liv.

I Barndomshjemmet i Fjenneslevlille har Absalon modtaget stærke Indtryk, ikke blot i Retning af Kærlighed til Fædrelandet og dets Minder ved i en trang Tid i Aarene efter Knud Lavards Mord i Haraldsted Skov 1131 at lytte til Frasagnene om Fædrenes Daad, men ogsaa i Retning af Kristendom ved at være Vidne til og deltage i det kristne Fromhedsliv, som levedes i Hjemmet og i Fjenneslevlille Kirke. Og hvis man ikke netop *ønsker* at læse Fortidens Historie saaledes, at man helst tillægger Mennesker de mindst mulig ideelle Bevæggrunde til deres Handlemaade, synes der mig ikke at være Grund til at tvivle om, at Absalons Hu tidlig har staaet til at træde i Frelserens Tjeneste. Og denne Hu har saa i Forbindelse med Kundskabstrang og vel ogsaa andres Tilskyndelser, f. Eks. Ærkebiskop Eskils, drevet ham til at søge Uddannelse der, hvor den paa den Tid bedst var at finde: i Seinestaden. Ogsaa her

har han i de modtagelige Ungdomsaar vel fra det 19. til det 28. Aar faaet stærke og rige Indtryk. Ikke blot udvidedes hans Kundskaber og hans Tænkning trænedes; men han kom under Indvirkning af det stærke kirkelige Opsving, der fandt Sted i Datidens Frankrig. Dette sporedes i Fornyelse af Klosterlivet, i Klerkernes større Alvor, i Lægfolkets Begejstring for kristelige Tanker, i Bygning af de skønneste Kirker, i Korsogsbevægelse og mere.

Der var baade store *Tanker* og store *Personligheder* at mødes med. Der var for *Tanken* Skolastikens paa én Vis pragtfuldt opbyggede Tankebygninger og for *Hjertet* det inderlige mystisk prægede Fromhedsliv. Hvor meget Absalon har nemi-met af alt dette, er det ikke her Stedet til at komme udførligt ind paa. Her, hvor Talen er om Absalons Bispegerning, er der dog Grund til at lægge Vægt paa, at han bevarede Forbindelse med 2 af den mystiske Fromheds Hovedsæder: St. Genovefas og St. Victors Klostre. Mystiker var Absalon ganske vist ikke. Det er utvivlsomt rigtigt, hvad Hans Olrik siger om ham:

„Den praktiske Statsmand, den dristige Hærfører, den utrættelige Arbejder har intet af den grublende Hensynken, der trives i Klostercellen.“ Men Forbindelsen med den mystiske Fromhed viser os dog Absalon som den, der ikke blot levede og arbejdede for Fremme af *kirkelig Kultur*, men ogsaa af *personligt Fromhedsliv*.

Da Absalon omkring 1156 kom hjem fra Frankrig, lagde de ulykkelige politiske Forhold fuldt Beslag paa ham, og han traadte ikke i Kirkens Tjeneste, skønt han sikkert var blevet præsteviet i Paris. Men i April 1157 døde Biskop Asser i Roskilde. Under den politiske Gæring, der fik et eksplosivt Udtryk ved Blodgildet og Kongemordet her i Roskilde Kongsgaard 9. August, blev der ikke valgt ny Biskop. Har hele Danmark levet under et Højtryk af Spænding i Aaret 1157, har Roskilde det ikke mindst. Byens Borgere havde staaet i Vaaben mod hverandre. I længere Tid havde her levet en Del tyske Haandværkere og Købmænd, der en Tid havde spillet en betydelig Rolle i Byen, men ogsaa vakt megen Uvilje imod sig. I denne Sommer brød den i længere Tid opsamlede Uvilje ud i lys Lue; det kom til Kamp, nogle af Tyskerne blev dræbt, andre jaget bort. Det gik ogsaa ud over Kongens tyske Møntmester.

Under disse Forhold nærmede Kong Valdemar sig Byen med en Hær. Byens Borgere bad om godt Vejr, og Kongen optraadte mildt, men havde derved Lejlighed til ved det nu forestaaende Bispevalg at give sine Ønsker et vist Eftertryk. Ingen af Kannikerne synes tidligere at have tænkt paa Absa-

lon, saa det skyldtes sikkert Kong Valdemars Nærværelse, at Valget bragte Absalon paa Roskilde Bispestol. Det var en Lykke for Konge og Folk. Ingen anden Stilling vilde have givet Absalon Lejlighed til at udfolde alle sine rige Muligheder saa godt som denne. Hvilken Betydning han som Roskilde-Bisp fik baade for Landets Forsvar og for dets Politik — derom vil der blive talt andetsteds i Dag. Her skal det nævnes, at i en Tid, da rundt om i Evropa Forholdet mellem Stat og Kirke var spændt, forstod Absalon her i Danmark at bringe disse til Samarbejde til Folkegavn. Kongen og Bispen saa ikke altid enspaakirkelige Spørgsmaal, og det spændte Forhold, der en Tid lang herskede mellem Absalons kirkelige Overordnede Ærkebiskop Eskil i Lund og hans kongelige Ven, Valdemar, bragte Absalon i en pinlig Stilling. Men hans dybe Fædrelandskærlighed og hans store Klogskab lod ham ogsaa her finde Vejen, og det lykkedes ham, takket være Forholdenes Udvikling, at faa Valdemar og Eskil forsonede og i det hele tilvejebringe Harmoni mellem den Tids to store kulturbærende Samfundsmagter: Kongedømmet og Kirke, de to, hvis stigende Magt den Gang havde saa stor Betydning for Danmarks Enhed og Danmarks Fred indadtil og udadtil. Den kirkelige Kultur var Tidens Kultur, og at tilegne sig den var at være i Pagt med det, der bar Tiden frem. Forsaavidt var Absalon et Barn af sin Tid, ikke *forud* for den, som hans store samtidige Kong Sverre i Norge, heller ikke *paa den Maade* Banebryder som Ærkebiskop Eskil i Lund. Og dog hører han til de sjældne faa, fordi han omfattede saa meget, som det er de færreste Mennesker givet at omfatte. Træffende siger Hans Olrik om ham: „Hører han hjemme i Kamptumlens Færer og i Vagtskibets Stavn, saa hører han lige saa fuldt hjemme ved de sjællandske Tingforhandlinger, i Klostrets Stilhed eller ved Lægbrødrenes Arbejde paa Cisterciensernes Mønstermarker. Ensiddighed gør stærk, siger man. Men stærkest er dog den Mand, der magter alle Livsforhold. Det er det store og det sjældne ved Absalon, at han var saa bred, saa vidtfavnende, saa menneskelig.“

Hans Storhed viste sig ikke mindst deri, at han *paa én Gang* kan være Talsmand for de Kirketanker, han havde mødt i

Abbed *Sugers* og *Bernhard af Clairvaux*', Frankrig, Tankerne om Kirken som den verdensomspændende Organisation med dens ensartede Gudstjeneste, dens fra Verden afsondrede og over Verden ophøjede Præstestand, der som saadan ikke maatte leve i Ægteskab, dens Kirkeret, der bl. a. kræver Tiendens Gennemførelse, dens Midtpunkt i Rom med Paven som Apostelfyrsten Peters Efterfølger og *samtidig* være sit Fædrelands Talsmand overfor kirkelige eller pavelige Krav, der forekommer ham at krænke Fædrelandets Interesser. Gentagne Gange sætter han — trods al Pavetroskab — sin Vilje imod Pavens til Gavn for Konge og Folk. Som Biskop arbejdede Absalon da ikke blot for at skaffe Kirken gode *ydre* Kaar — han fik Tienden gennemført her paa Sjælland, han byggede Klostre og Kirker, maaske staar ogsaa denne Kirke i Gæld til ham — men ogsaa for at fremme det, uden hvilket alt det ydre er uden virkeligt Værd: Fromhedslivet i Kirken. Under dette Synspunkt og ikke blot under det hierarkiske maa det sikkert ses, at Absalon satte saa meget ind paa at gennemtvinge Præsternes ugifte Stand.

At Absalon i sin Bispegerning ikke blot krævede Magt, Ret, Disciplin, men ogsaa havde Forstaaelse for Inderlighedssiden, søgte at befordre Fromhedslivet — derom synes meget mig at vidne.

Jeg skal i saa Henseende først nævne et Brev, som Kong Valdemar i 1160erne lod udgaa til „alle Abbeder, Priorer og Munke i hele England“ for at bevæge nogle af dem til at gaa til Danmark og ophjælpe den danske Kirke. I dette Brev, der formentlig skyldes Absalon, siges der bl. a., at Englænderne fra først af havde opbygget den danske Kirke; men, hedder det: „nu er Troen blevet lunken og Kærligheden kold, og Skriftudlægningen, som Kirkens højeste Embedsmænd skulde give, svinder ind.“ Og dernæst de Ord, som Ærkebiskop Eskil sagde i Lunds Domkirke, da han ved sin Fra-træden som Ærkebiskop med Fuldmagt fra Paven til selv at udnævne sin Eftermand udpegede Absalon: „Jeg véd,“ sagde han, „at jeg vilde synde mod Gud, om jeg ikke nævnte den Mand, jeg kender som mest egnet til dette Embede; men omvendt ved jeg ogsaa, at naar jeg nævner denne Mand, som

baade andetsteds paa herlig Vis har udfyldt en Biskops Plads og har øvet talrige vanskelige Gerninger for Fædrelandet, vil jeg dermed saare en Ven og Frænde, som sikkert vil være uvillig til at modtage denne Værdighed." Da man bad ham sige Navnet, vedblev han: „Saa nævner jeg Roskilde Bisp, hvem jeg kender af nært Venskab, og hvem I alle kender af hans Ry."

Lad være, at det, der her skete, mulig var aftalt mellem Kongen og Ærkebisen; lad være, at Statsmænd alle Dage i visse Situationer har maattet sætte deres Ord paa Skruer — den gamle Eskil, der nu, træt af Magt og Ære og Livets mangehaande Konflikter, kun higede mod Klosters Stilhed, havde dog sikkert ikke behøvet at bruge de Udtryk om Absalon, som han gjorde, hvis de ikke havde været hans Hjertens Mening.

Naar vi i Dag fejrer Biskop Absalons Minde her i Domkirken, saa vil Menigheden kunne gøre det i Følelsen af *det* kristne Fællesskab, der naar ud, ikke blot over Kirkesamfund, Klasser, Folk og Racer, men ogsaa over de skiftende Slægter. Vi kan synge med *Grundtvig*:

Helgen her og Helgen hisset
er i samme Menighed;
derom haver os forvisset
han, som alle Dybder véd.

Og det er vort Haab, at det ogsaa ved denne Mindefest maa bekræfte sig, hvad *Grundtvig* siger i en Sang om Valdemarstiden:

Mindet vel lader som ingenting,
er dog et lønligt Kildespring.